

Ibi: *Etenim si is omnimodam.*

159 Si Rex tribuat oppidum cum omnimoda jurisdictione, aut alia clausula æquivalenti, merum imperium conferre existimabatur, etsi illud civitati, vel villæ subdatur, Menoch, n. 34. Vallase, sup. n. 35. Barb. absolute cum glossa in Clem. unic. num. 9. de for. compet. Adversantur tamen laudati per Mastrill. d. c. 16. n. 17. qui ex n. 20. vers. Attamen glossa, recenlet ex quibus conjecturis probetur merum imperium concedi sub jurisdictionis appellatione.

Verf. Secundo, ubi conceditur.

160 Quartus casus, quando Rex donat castrum (cui jurisdictione inest,) cum jurisdictione, etiam merum ac mixtum imperium largiri intelligitur, ut crebrior tenet sententia, teste Orosc. in l. Imperium, num. 78. de jurisd. omn. judic. & videre licet apud Menoch, d. pref. 97. n. 39. Mastrill. sup. cap. 16. ex n. 20. Martienz. in d. l. 1. gloss. 21. n. 28. tit. 10. lib. 5. Recop. Cancr. var. lib. 3. cap. 13. n. 153. Tusch. lit. 1. concl. 347. n. 33. Gasp. Vallase, in d. l. Imperium, n. 51. Menchac. illustr. cap. 3. num. 9. Antuñ. de donat. Regis, part. 3. cap. 44. n. 13. Greg. Lop. in l. 9. gloss. 2. tit. 4. p. 5. ubi Hermol. gloss. 1. n. 58. Cabed. part. 2. decis. 11. n. 3. Afflict. ad consuetud. Sicil. q. 6. num. 4. At contra D. Covarruv. & sequaces docuere haud pauci, quos laudat Menoch, num. 21. & Mastrill. ex n. 16. & illis adstipulatur lex 9. tit. 4. p. 5. Omnes ferè utriusque opinionis auctores indistinctè loquuntur, nec meminere discriminis inter castrum civitati subditum, vel exemptum, Adde Alciat. latissime disputantem pro posteriori sententia in d. l. Imperium, ex n. 42. Rebuff. ibi, n. 12.

Verf. Tertio constat.

161 Præmiserat D. Covar. sup. n. 10. vers. Nonna conclusio, quod concessio Castro nulli subdito civitati, jurisdictione cedit recipienti. Id ampliat in præsentia, ut nedum intelligatur de jurisdictione simplici, sed etiam de mero imperio: cui sententia, ut veriori subscribit Mastrill. haud paucis congestis, lib. 4. cap. 16. Cancr. d. cap. 13. num. 24. Gail. lib. 2. observ. 62. n. 8. Menoch, d. pref. 97. n. 14. præter alios, quorum meminimus num. 155. & ex adductis num. seqq. appa-

ret, non procedere extensionem de jure nostro regio, sicut nec principalis conclusio; idemque in Sicilia observari juxta regni constitutiones testatur Mastrill. sup. n. 11.

Hucusque tradita æquè in Regiis largitionibus, ac in alienatione ex causa onerosa procedunt, sicut de jure regio docent Martienz. in l. 1. gloss. 21. n. 26. n. 10. lib. 5. Recop. Hermol. sup. n. 42. Guttier. d. q. 131. vers. Jure nostro regio; quanvis dissentire videatur Greg. Lop. in l. 68. gloss. 8. in fin. tit. 18. p. 3. Idem est de jure communi, cum scilicet jurisdictione castro distracto per Principem coheret, Menoch, d. pref. 97. n. 14. Fabian. de Mont. de emp. & vend. q. 6. n. 12. Tusch. lit. 1. concl. 547. n. 6. Semper tamen quid actum inspiciendum, & si lateat consuetudo est observanda, l. Contractus 23. l. Semper in stipulationibus 34. de reg. jur. ac in dubiis adversus vendentem pronuntiabitur, l. Feteribus 39 de pact.

162 Quoniam Principem oppidum ad maris oram etiam cum mero imperio in subditum transferre contingat, hujus tamen territorium intra litora coarctatur quantum est sagitta jactus, quod ad usum publicum reservatum semper intelligitur; unde jurisdictione inferiori, Domini ad mare adjacens non trahitur, sed penes Principem residet, Bobad. Politic. lib. 2. cap. 16. n. 217. alias jurisdictione Domini terræ mare adjacens comprehendit ad centum usque millaria. Hier. de Monte de finib. regund. cap. 7. n. 12. Capol. de servit. rust. præd. cap. 26. n. 17. Mastrill. de Magistr. lib. 4. cap. 16. n. 162. Cancr. sup. d. c. 13. n. 236.

Ibi: *Quarto, & regulariter.*

163 Quintus casus, quando Rex absque castrum translatione jurisdictionem exercendam confert veluti Magistratibus, quærique solet an merum imperium committitur censeatur? Affirmativè frequentius resolvitur, teste Menoch, sup. n. 40. Mastrill. lib. 5. cap. 5. n. 6. Alciat. in l. Imperium, ex num. 41. de jurisd. omn. judic. Hier. Masc. de jurisd. & imper. n. 26. apud quos referuntur plures. Verum haud paucis videtur simplex tantum jurisdictione concessa, ex Greg. Lop. in l. 18. gloss. 4. tit. 4. l. 7. gloss. 1. tit. 18. part. 3. Mart. de jurisd. part. 1. cap. 8. num. 7. Orosc. in l. Imperium, n. 78. de jurisd. omn. judic. & aliis. In qua accipiuntur controversia

controversia plurimum judicantis arbitrio deferendum scripsit Menchac. illustr. lib. 1. cap. 3. in fine, oportebit quidem in primis verba concessionis pendere, necnon circumstantias unde Principis mens valeat conjectari, quarum meminere Mastrill. Orosc. & Menchac. ubi proximè.

164 Rursus si cui merum committatur imperium, non ex hoc simplex jurisdictione concessa censebitur, nisi quatenus ad exercitium imperii necessariò desideretur; hæc enim diversa sunt, nec sub imperio jurisdictione comprehenditur. Rebuff. num. 15. Alciat. n. 5. Cujac. & alii in d. l. Imperium.

165 Sextus casus, ubi dominus inferior castrum quovis modo alteri confert, nulla jurisdictionis facta mentione, ita solet communiter distingui. Aut jurisdictione annexa est castro, & sequitur illud; aut coheret personæ, & ab ea non discedit, Menoch. cum aliis lib. 3. pref. 97. num. 43. Mastrill. de Magistrat. lib. 4. cap. 16. num. 32. Tusch. lit. C. concl. 116. num. 27. & lit. S. concl. 547. num. 7. In dubio jurisdictione præsumitur personæ coherere, illiusque intuitu concessa. Mastrill. num. 33. Tusch. lit. C. concl. 112. num. 37. & lit. I. concl. 558. in fin. & d. concl. 116. num. 18.

166 Utrum jurisdictione cum mero, & mixto imperio per Principem concessa, censeatur quæsitæ facultas cognoscendi de appellationis causis, controversia est, de qua Mastrill. d. cap. 16. num. 77. Bobad. d. cap. 16. ex num. 76. & nobis agendum cum D. Covar. infra, sub c. 4. num. 25. Quæ veniant Imperatore concedente civitatem cum mero, ac mixto imperio, plenè videas apud Peregrin. de jur. sife. lib. 1. tit. 2. ex num. 72.

SUMMARIUM.

- 1 Concesso oppido cum jurisdictione, hæc extenditur ad augmentum illius.
  - 2 Immunitate populi concessa potuerunt qui illi per augmentum accedunt.
  - 3 Limitatur, & num. 4.
  - 5 Augmentum rei vendita post perfectum contractum ad emptorem spectat.
  - 6 Augmentum rei legatæ an cedat legatario, & num. 9. & 11.
  - 7 Exemptio, seu privilegium principis quando ad augmentum extendatur, & num. 21. cum seqq.
- D. de Faría Covar. Enucl.

8 Legatis indefinitè servis, vestibus aut equis, an debeantur qui sunt testatoris sub tempore testamenti, vel mortis?

10 Fundo legato, an ejus augmentum cedat legatario?

12 Communi fundo legato, quem testator habet pro indiviso, augmentum debetur legatario, & num. 13.

14 Si eo fundo legato testator partem socii acquirat, urum totus fundus ad legatarium perveniat, & n. 15.

19 Fundo communi, quem pro indiviso testator possidet, legato, num recipiat augmentum ad legatarii commodum, & num. 20.

24 Principi non licet subditorum jus ledere, nisi publica exigente utilitate.

25 Concessio oppidi absolute jurisdictione, territorium ejus comprehensum intelligitur.

CAPUT II.

Ad Num. 1.

Concesso per Principem castro cum jurisdictione, mero & mixto imperio, si illud augetur habitantium numero, adibusque constructis amplifcetur, id augmentum cedit ei, cui principale subiacebit. Greg. Lop. in l. 9. gloss. 3. tit. 4. p. 5. Garfias de expens. cap. 22. n. 31. August. Barbosa cum aliis in cap. Quia circa, num. 10. in fin. de privil. & de Jur. Axiom. axiom. 34. num. 5. Did. Per. in l. 1. vers. His etiam, tit. 1. lib. 3. Ordin. Augmentum enim est alicujus præexistentis rei superveniens accessio, ut pars illius sit. Medic. de legib. & statut. part. 4. quest. 28. num. 1. ideo sui principalis, cui adhæret, naturam, conditionem, & qualitates omnino sequi debet, cap. Accessorium, de reg. jur. in 6. Giurb. in consuetud. Sen. 15. gloss. 3. part. 1. num. 3. Gratian. disceptat. cap. 446. n. 28. Medic. d. quest. 28. num. 5. ubi limitat nisi forma immutetur principalis. Unde idem de augmento ac de principali judicandum, l. Si convenerit 18. §. Si nuda, de pignor. action. l. Etiam 8. C. de jur. dot. l. fin. C. de frum. urb. Constantin. lib. 11. Greg. Lop. in l. 8. gloss. 12. col. 2. ad fin. tit. 4. p. 5. Surd. decis. 88. num. 10. Albert. Brun. de augment. concl. 5. Menoch. lib. 4. pref. 189. num. 157. Sarmient. selectar. lib. 8. in h. cum fundus, num. 11. de legat. 2. & alii plures apud Barbof. d. axiom. 34. num. 1.

E 2 Prære

Præterea cum augmentum adjungitur principali, unum corpus, eademque res efficiatur cum illo, quare diverso jure censeretur non debet, *cap. Quia circa 22. de privileg. l. Eum qui 23. de usufruc. Barbosa cum plurimis axiom. 135 n. 7. Boër. decis. 50. num. 5.*

Ibi: *Quod si Imperator eximit castrum.*

2. Castro immunitate concessa, quod illi accesserit eadem exemptione gaudebit Brun, *concl. 5 n. 8. & concl. 9. n. 2. Did. Per. in l. 1. vers. His etiam quinto, tit. 1. lib. 3. Ordin. Et regulariter omne privilegium competens principali, trahitur ad augmentum, d. cap. Quia circa, cap. Ex parte 27. de decim. Pet. Barb. in l. Divortio, in rubric. part. 3. n. 66. ff. sol. matrim. Brun. sup. d. concl. 9. per tot. Aug. Barb. axiom. 34. n. 5. 6. Cochier de jurisd. Ordin. in Exempt. part. 1. q. 97. n. 7. ubi quod exemptio ampliatur ex augmento exempti. Quæ observari digna sunt ad l. 1. cum seqq. tit. 18. lib. 9. Recop. quibus indulgentur gabellæ remissio, vulgò *Aleavala*, nonnullis civitatibus & oppidis. Vide Boër. sup.*

Verf. *Cæterum ni fallor.*

3. Privilegium jurisdictionis, vel immunitatis restrictè ad certos limites concessum, extra illos non extenditur, ut augmentum complectatur Brun, *de augment. concl. 8. in fin. Garf. ubi sup. limitata namque causa limitatum producit effectum. Barbosa pluribus laudatis, axiom. 40. num. 19. de quo inferrius iterum.*

4. Quæ resolutio verificari poterit, si Rex jurisdictionem tribueret Magnati intra confinia designata, aut exemptionem castro concederet ad certum incolarum numerum; nam augmentum eo privilegio non continebitur. Aliud juris erit, cum Princeps concesserit quorundam oppidi partem pro indiviso ad percipiendam tributum; tunc enim pro rata donatario cedit augmentum, cum tantum juris in incremento competat, quantum in principali obtinebatur. Brun, *conclus. 17. num. 1. Boër. decis. 50. n. 20.* Verum si populus per familias inter diversos dominos partiretur, velut inter Principem & privatam, intrinsicè augmentum per propagationem obveniens familiam sequetur, à qua processit, ad eumque duntaxat spectabit, cui ipsa obigit in divisione. Greg. Lop. in l. 9. gloss. 3. tit. 4. part. 5. qui docet, si Rex castrum concedat, reservatis quibusdam familiis, quanquam limitata reservatio, sit recipere augmentum ex descendentibus ab eisdem familiis. Sed aliter dicendum de extrinseco incremento per habitatorum adjectionem aliunde venientium.

Quæ de augmento præmissimus, & 5. quæ procedunt in emptionis contractu, ita ut post illius perfectionem, etiam re non tradita, quicquid ei accesserit, ad emptorem attineat, l. 23. tit. 5. part. 5. ubi Greg. Lop. gloss. 7. §. Cum autem, vers. Sed si post, Inst. de empr. Albert. Brun. *de diminur. concl. 6. n. 133.* De augmento rei feudalis, aut emphiteuticæ, Molin. *de just. & jur. tract. 2. disp. 261. n. 1. Micres de major. part. 1. q. 10. n. 9. & 48. Garf. d. cap. 22. ex n. 40. Valasc. de jur. emphiteut. q. 16. Augmentum hypothecæ subijcitur obligationi. Merlin. *de pignor. lib. 2. quæst. 43. per tot. & lib. 4. quæst. 197.**

Verf. *Eadem ratione constat.*

De intellectu legis Cum fundus 10. 6. de legat. 2. late agit Garf. *dict. cap. 22. ex n. 28. Sarmient. ubi sup. Spin. de testam. gloss. 8. n. 36.* ex quo communiter deducitur, quod augmentum rei legatae à tempore conditi testamenti debetur legatario. Idem constat ex l. 37. tit. 9. p. 6. l. Prædium 27. §. fin. de fund. instrum. l. Peculium 65. de legat. 2. Menoch. lib. 4. præf. 127. n. 23. Ant. Gom. *variar. lib. 1. cap. ult. n. 16. Pat. Molin. de legitima, dict. tract. 2. disput. 194. num. 6. Merlin. lib. 5. tit. 3. q. 7. n. 24. Garf. d. cap. 22. n. 28. Cujac. ad l. Si ex toto, de legat. 1. quod limitatur cum à tertio, non à testatore, nec fortunæ casu procedit augmentum. Albert. Brun. omnino videndus de augmento *concl. 15. n. 29.* Sed & in legatis conditionalibus cedit legatario, quod tempore impletae conditionis rei legatae adherere reperitur. Virgin. *Boccac. de interd. titi possid. cap. 18. n. 55.* Quid de legatis limitatis, videndus Garf. *sup. n. 30. Brun. d. concl. 15. n. 6.**

Verf. *Primo siquidem observandum.*

Cum Princeps indefinitè exemptionem, vel jurisdictionem concedit, extenditur ad augmentum territorii, aut populi,

populi, etiam infcio concedente, ex regula tradita *sup. num. 1.* secus ubi certis limitibus privilegium coarctatur, quia locus extensioni non est, ideo desideratur novus Principis assensus, qui colligitur ex eo quod aut territorium ampliaverit ipse, aut pariatur populum exemptum auferere, ut tenuit Angelus, cujus meminit D. Covar. *Tulch. lit. A. concl. 555. num. 3. Alb. Brun. de augment. concl. 5. num. 9. Boër. decis. 50. num. 5.* quæ præsumptio excluditur quoties jus tertii ex ea ampliatione laederetur, quoniam Princeps nunquam creditur quicquam in alterius præjudicium disponere, vel largiri, *cap. Super eo 15. ubi Glossa verb. Inventionis, de offic. delegat. l. 1. §. Si quis à Principe, ne quid in loc. publ. fiat, observant plures per me laudari Variar. lib. 1. c. 17. num. 140. de quo infra latius, num. 21. & 22.*

Ad Num. 2.

8. In legatis nihil refert quod adjiciatur pronomen possessivum, necne, ut inspicitur tempus mortis, vel conditi testamenti; nam si dicat testator, *Lego servos, aut servos meos;* illi præstabuntur duntaxat, qui in illius dominio inveniebantur cum disponebat. Ita cum D. Covar. sentiant Mantie. *de conjectur. lib. 3. tit. 11. n. 4. Sarmient. sup. n. 8. Castill. quotidian. lib. 1. cap. 44. n. 7. Garc. de expens. cap. 22. n. 33.* Aliud dicendum videtur ex l. *Quidam 7. de rit. vin. legat. l. Cum aurum 19. de aur. & arg. legat.* Quibus deciditur, in legato indefinitè concepto venire quod sub mortis tempus in bonis defuncti ex rebus legatis existit, ita ut si habens tres servos cum testabatur, ac deinceps alios acquisierit, servos indefinitè relinquit, cuncti ad legatarium spectabunt, non sic pronomine *Meum*, adjecto, cujus natura est dispositionem ad præsens coarctare: quod discrimen satis suadet *Constitutus in l. Si ita 7. de aur. & argent. legat. ac sustinet Menoch. lib. 4. præf. 127. n. 34. Cujac. in l. Servi electione, §. ult. de legat. 1.* Aug. Barbosa de *Diction. dict. 198. n. 4.* de quo Pet. Pech. *de testam. conjug. cap. 14. n. 3. lib. 5. tom. 8.* fuse agit, necnon Menoch. *conf. 106.* omnino videndi. In quo accipiti sententiarum conflictu mentem testatoris oportet indagare, perpenis illius affectu, legati qualitate, ac legatarii conditione, sicque

judicantis arbitrio deferendum, cum scilicet indefinita oratione servi, vestes, aut alia hujuscemodi relinquuntur absolute pronomine, *Meum.* Quid si pronomen idem futuro temporis adjungatur asserendo: *Lego servos, qui mei erunt?* Consule legem *Strichum 6. de legat. 1.* ubi Cujac. *l. Nuper 85. de legat. 3. Menoch. d. præf. 127. in fin. Garf. ubi proxime, Monct. de commut. ultimar. volunt. cap. 6. n. 184.*

Verf. *Tertio est omnino adnotandum.*

Legatario debetur augmentum rei 9 legatæ accedens, siue tota, siue pars ejus relicta sit, argumento legis *quæ de tota 76. de rei vendicat. Sarmient. sug. mun. 7. Albertus Brun. de augment. conclus. 15. vers. Quinto prædicta, Pet. Pech. ubi proxime: & valet argumentum de toto ad partem. Barb. cum pluribus in loc. commun. loc. 114.*

Verf. *Quarto prænotatis accedit.*

Fundo legato etiam cum pro nomine 10 *Meum*, quicquid deinde illi factò testatoris, aut fortunæ beneficio accesserit, legatario debetur. Sarmient. *sup. n. 7. Barbosa, axiom. 34. n. 9.* Aliud juris erit, si à tertio proveniat augmentum, ut observat ibidem Sarmient. Albert. Brun. *sup. concl. 15. n. 29.* & regulare est in quovis legatæ rei augmento.

Hic admonendi sumus, quod licet 11 tempus testamenti inspicitur in legato generali per adjectionem pronominis, vel alias ex voluntate testatoris, semper legatarius percipiet augmentum adherens post testamentum rei ipsi legata. V. g. legat. testator ædes suas, cum duas possideat; postea aliam querit, & illas, quæ sibi erant tempore ultimi elogii, ampliavit: hoc casu etsi domus post testamentum comparata minimè sub legato contineatur, augmentum tamen duarum ad legatarium pertinebit; quod si ad mortis tempus duntaxat superesset domus in bonis testatoris, observanda erit regula legis *Rem legatam 18. de adimend. legat.* juxta quæ accipi debet, quod Cujac. scripsit in l. *Strichum, de legat. 1.* nempe hujusmodi legatum non accipere augmentum, nec diminutionem: quod ita verum est; sed non excluditur, quod res ipsæ legatæ augmentum reci-

pere valeant. Sarmient. *sup. d. lib. 8. ad l. Cum fundus. num. 8. Garf. d. cap. 2. 2. num. 33.*

Ad Num. 3.

- 12 Si habens fundum communem pro indiviso, eundem non inserto pronomine *Meum*, reliquerit, augmentum quod ipsi accesserit, legatario cum principali cedit: quod est limitandum ut supra, *num. 10. de quo Sarmient. num. 7. & n. 10. vers. Si legatur. Garf. n. 31. Gregor. Lop. in l. 37. gloss. 1. tit. 9. p. 6. Petr. Pechius ubi sup.*

Vers. Sexta igitur.

- 13 Idem juris erit ac in casu præcedenti, si testator dixerit, *Lego fundum meum*; nam quoad augmentum nihil interest pronominis possessivi expressio, Sarmient. n. 8. Garf. *ubi proximè*. Hæc dicta intelligas de incremento quod subjungitur fundo, ut ei subiciatur, & ipsius pars sit: quando autem portiones æquæ principales sub dominio testatoris junguntur, mox D. Covar. nos docet quid respondendum.

Ad Num. 4.

- 14 Qui fundum communem pro indiviso possidet, eum absolute, aut partem ad se spectantem absque pronomine *Meum*, legat, etsi à socio redimat portionem alteram, hæc legatario minime debetur. Duplex casus eadem resolutione deciditur; verum inter utrumque multum interest; nam cum partem expressim testator reliquit, manifesta est voluntas: at si indefinite fundus legatur, latet an voluerit etiam alienam comprehendere, & hæc in specie plures adversus Dom. Covar. opinantur, partem socii redemptam legato cedere, de quo Greg. Lop. *sup. d. gloss. 1. Ant. Gom. variar. lib. 1. cap. fin. num. 15. Albert. Brun. de augm. conclus. 6. num. 1. Petr. Pech. ubi proximè, Alciat. in l. Servi electione. §. ult. de legat. 1. Cujac. ibidem. Joan. Garf. de expens. cap. 2. n. 31. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 194. n. 6. Durant. de art. testandi, tit. 6. cant. 4. tom. 8. part. 1. Sarmient. *selectar. lib. 8. in l. Cum fundus. num. 7. de legat. 2.* Et licet quoad dictæ legis *Cum fundus*, decisionem sententia D. Covarr. omnino sit vera, quoniam augmentum, seu accessio nequit reperiri inter partes æquæ*

principaliter unitas; aliunde tamen provenit, ut pars redempta per testatorem legatario debeatur, cum fundus communis pro indiviso ab uno ex dominis absolute relinquatur, quod ex juris principiis deduci videtur. Etenim in comperto est, rei alienæ legatum subsistere, *l. 10. tit. 9. p. 6. l. Unum ex familia 67. §. Si rem, de leg. 2. l. Cum rem 10. C. eod.* Hinc quaerebatur de fundo simpliciter legato alieno, in quo testator partem, seu jus habere non ignorabat, an totus, vel dumtaxat quod ad legatam attinebat, comprehensum censetur? Ac placuit hoc solum legato cedere, *l. Servi electione 15. §. fin. l. Si domus 71. §. ult. de legat. 1.* (quantquam adversus communem sentiat Alciat. *in d. l. Servi electione. §. fin.*) quod nuncitur juris præsumptione; non enim creditur velle testatorem hæredem onerare, ut rem alienam emat, cum voluntas ejus quomodolibet possit effectum liberalitatis fortiri, *d. l. Unum ex familia. §. Si rem. l. Si ita scriptum 14. de legat. 1. l. 1. de liberat. legat. Menoch. lib. 4. præf. 116. n. 23. Cyriac. tom. 2. controu. 283. num. 25.* Nunc ad rem: Fundo communi legato absque partis propriæ expressione, ambigi poterat de mente legantis, quoniam verba totum fundum complecti valent: quod dubium decideretur ad favorem hæredis ex præfata conjectura, ut scilicet pars testatoris sola deberetur. At hæc præsumptio cessat ex eo quod idem qui legavit, à socio partem emit, quo obscuram voluntatis suæ quæstionem excludit, apertens se de toto fundo, dum legat, sensit, & ut placitum adimpleretur suum absque hæredis gravamine, ad acquisitionem alienæ portionis processit. Nec mirum quod ea præsumptio prospiciens hæredi, per alteram elidatur, *d. l. 10. Partit. d. l. Cum rem 10. C. de legat. Alvar. de conjectur. ment. def. lib. 2. cap. 2. §. 1. num. 6. & regulariter una præsumptio alterâ tolli solet, l. Divus 8. de restit. in integr. Menoch. de præf. lib. 1. q. 30. per tot. Marsil. cum aliis in l. 1. §. Divus, n. 28. ad l. Cornel. de sicar. Præterea actus antecedens per subsequens declaratur, *l. Si servus plurium 50. §. fin. de leg. 1. l. Quadam 16. de reb. dub. l. Si qui adulterii 34. C. ad l. tul. de adulter. Menoch. lib. 4. præf. 181. in fin. Surd. decis. 8. n. 21. Rojas de heretic. n. 38. tom. 11. part. 1.**

Ex quibus apparet, quam ratione sustineri

sustineri potest ut juri consona opinio. Interpretum communis, quæ docet, fundo communi pro indiviso ab alterutro domino absolute legato, si pars socii per testatorem redempta sit, totum legatario deberi. Imò idem respondendum videtur si testator eam portionem alienam emere hæredi jufferit, causâ non expressâ, propter rationis paritatem. Sed si partis acquisitio, ac conjunctio, proveniat, non datâ operâ, sed fortunæ eventus, ex titulo lucrativo, contraria D. Covar. sententia prorsus erit amplectenda; exploditur namque præsumptionis fundamentum, quæ pro adversariis supra perpendebatur, nec locus est legati augmento; quoties partes æquæ principales uniri contingit, ut D. Covar. nos docet.

Ad Num. 5.

- 16 Tripliciter potest considerari legatum quoad augmentum; nam si legatur res singularis, veluti prædium, quicquid per testatorem, aut casu accesserit, legatarii lucro cedit, *d. l. Cum fundus, de quo sup. num. 6.* Aut reliquitur quid universale plura corpora inter se separata uno collectivo nomine comprehendens, ut grex, peculium, familia, quæ si augeant à condito elogio ultimo, ovibus, vel rebus additis, legatarius cum incremento suo percipiet, *l. Lege 21. ubi Cujac. de legat. 1. l. Peculium 65. de legat. 2. quod verum est licet testator dixerit, Lego gregem meum, non obistente lege Si ita 7. de aur. & argent. legat. ubi quæstio vertitur de legato generali vestis, vel auri, non de universali, in quo non censetur testator legasse singula capita, vel res, sed universale illud compositum ex distantibus corporibus, quod semper & augmenti commodum recipit, & diminutionis detrimentum patitur, *d. l. Grege. cum seq. l. 1. §. ult. de rei vendic. §. Si grex. Inst. de legat. ubi Imperator quoad augmentum legati idem de grege, ac de ædibus statuit: sed legatis ædibus etiam cum pronomine *Meum*, columna deinceps adjectæ cedunt legatario, quod inficiabatur nemo, & diximus *sup. num. 10.* cum D. Covar. & aliis. Igitur si eodem modo grex sit relictus, capita quæ illi accesserint, legatarius percipiet.**
- 17 Aut tandem legatur generaliter plura inter se omnino distincta, nec sub universali nomine alicui corpori subje-

cta, ut servi, vestes, equi, & familia. Quando hæc relinquantur cum pronomine *Meum*, dumtaxat præstabatur quæ erant in bonis testantis sub tempore conditi testamenti, itaut si res illa, cum moritur testator, numero increverint, ad legatarium non spectet augmentum, *d. l. Si ita, Menoch. lib. 4. præf. 127. n. 35. & conf. 106. num. 192. Barbosa de Diff. usufr. dict. 189. num. 3.* apud quos plures reperies. Quid si legatur omnes vestes meæ? Hoc legatum ad mortis tempus referri scribit Menoch. *n. 37 d. præf. 127. de quo Barbosa dict. 241. num. 12. cum segg.* In generali tamen legato, etsi pronomine illud ad tempus testamenti conaretur, non excluditur augmentum singulis rebus obveniens, veluti si vestibus legatis quid ornamentis causâ adjiciatur, aut servi fiant pretiosiores aliqua arte instructi: quod observat Sarmient. *selectar. lib. 8. in l. Cum fundus, de legat. 2.* Similiter si vestibus legatis, & tempore extinctis, alia subrogentur, hæc legato cedent. Greg. Lop. *in l. 18. gloss. 2. in fin. tit. 9. p. 6. post Barr. in d. l. Si ita, Petr. Pech. de testam. conjug. lib. 5. cap. 14. num. 3.*

At quoties indefinite ita dicitur, *Lege vestes, vel servos*, ardua existit controversia, de qua *sup. num. 8.*

Ad Num. 6.

Hic solum traditur docendi modus, nihilque in re præmissis adjicitur, quod enucleatione indigeat.

Ibi: Quod si altera fundi pars.

Adde Greg. Lop. *in l. 37. gloss. 1. tit. 9. p. 6. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 194. num. 6.* Tunc quidem pars pro diviso possessa fundi, si per testatorem acquiratur, ad legatarium alterius partis spectabit, cum apparuerit ideo redempta, ut legato cederet ex defuncti voluntate, Albert. Brun. & Barr. de augment. *concl. 15. num. 8.* quod conjecturæ demonstrabunt, veluti si subtilis divisionis limitibus, partem redemptam servitio, ac commodiori usui legata applicuerit testator. Sarmient. *sup. num. 8.* nec sufficere sola limitum remotio, sæpe etenim diversæ partes ita jungi solent, ut æquæ principales persistant, nec unilatera accedat. Amat. *variar. part. 2. res. sol. 67. num. 63.* Et ut in specie ratio reddi possit cur emptæ pars potius cedat legatario,

gata, ut eam augeat, quam è contrà, nisi alias de voluntate defuncti constiterit, expedit in memoriam revocare adnotata *sup. num. 14.* quæ & præfenti casui forsitan possent adaptari, quando disponens usus est verbis, quibus utraque pars significaretur legata.

Ad Nam. 7.

- 20 Fundi legati limites etsi testator exprimat, non ideo impeditur per accessionem augmentum, ac si nulla eorum mentio fieret. Aliud juris erit, si tot fundi jugera relinquuntur: verum & tunc alluvione, aut fortunæ eventum quid juberibus ipsis accedens legatarii commodo cedit. *Garf. de expens. cap. 22. num. 30.* Alvarad. *de conject. ment. def. lib. 2. cap. 4. num. 68.*

Ibi: *Nam quod dictam legem*
Servi electione.

- 21 De his *sup. num. 7.* quibus addendum, quod jurisdictio territorii præscriptione obtenta, etiamsi limitibus circumclusa non offendatur, in augmento exerceri nequibit, nisi Princeps permiserit, ejus beneficia latissimam recipiant interpretationem, nisi tertio præjudicium inferatur, *l. 3. de constitut. princ. cap. olim 16. de verb. signif. ubi Barbosa cum pluribus in collect. num. 3.* ideo ex præsumpta concedentis liberalitate jurisdictio simpliciter concessa, inducitur ad augmentum ampliatio, ut D. Covar. nos edocet *sub. vers. Primò si quidem.* Rursus in præscriptionibus stricta observatur interpretatio, quas odium, ac iniquitatem continere tradit ex multis *Tusch. lit. P. concl. 520. à n. 8.* *Barbosa de jur. Eccles. univ. lib. 3. cap. 26. § 2. num. 59.* *Mench. lib. 6. præf. 33. n. 5.* *Tondut. questio. benefical. part. 1. cap. 101. n. 13. & 20.* Videtur tamen jurisdictio præscriptione quaesita amplianda, cum Princeps id sciens illius territorii quidquam ex liberalitate addiderit, tum propter latitudinem beneficii regalis, tum ex natura augmenti, quod juxta principale regulatur. Et quemadmodum jurisdictio limitatè concessa extenditur ad augmentum territorii ex Principis assensu, ut D. Covar. hic tenet: sic jurisdictio per præscriptionem quaesita, etsi sui naturâ restricta intra confinia possessionis, aucto per Principem scientem territorii, ex ejus præ-

sumpta voluntate censetur ad augmentum ampliata. Aliud videtur dicendum ubi Princeps pretio interveniente agros in augmentum territorii conferat; cessat enim beneficium, ut latissimè interpretetur: ideo tam in præscripta jurisdictio, quam cum limitibus concessa extensioni locus denegabitur; quandoquidem Princeps in contractibus jure privati utitur regulariter, ut dixi cum pluribus *in addit. ad D. Covar. variar. lib. 2. cap. 19. num. 32.* & legi contractus standum est ad unguem conventionibus servatis, *l. Legem 10. C. de pact. l. Contractus 24. l. Semper 34. de reg. jur.* Igitur nisi convenerit, ut agrorum emptor jurisdictioem ad additum territorium extendat, in eisdem Princeps suam retinebit; nam ut inferius asseretur, territorium absque jurisdictioem transferri non est in solitum.

Ad Nam. 8.

Cum comparatis agris, castri territorium augetur absque expresso, vel tacito Principis placito, jurisdictio certis circumclusa limitibus non extenditur ad augmentum, de quo *sup. num. 7.* At observare oportet, quod licet in regia donatione jurisdictioem exprimantur limites territorii, inde tamen non inferitur necessario aliqua beneficii restrictio; etenim aliquando demonstrative, aliquando taxative limitum mentio fit, sive in donationibus, sive in contractibus: cum gratiâ demonstrationis adjiciuntur, non sunt impedimento, nec restringunt dispositionem, sed perinde habetur, ac si adjecti non essent: quoties autem taxationis intuitu confinia recensentur, limitata erit concessio, seu contractus juxta designatos terminos, de quo fuse *Gratian. disceptat. cap. 256. per tot.* ubi quando præsumatur expressio limitum demonstrativa, vel taxativa.

Ex quibus deducitur, quod si Princeps tribuerit jurisdictioem castri cum territorio ejus, limitibus expressis, si demonstrationis gratiâ expressio fiat, non oberit quominus extendatur ad futurum augmentum, etiamsi illud Princeps ignoret. Sic restringenda venit D. Covar. doctrina hic, & *sup. num. 1. vers. Ceterum ni fallor*, quæ quidem solum obtinebit ubi limitum ad taxationem, & coarctationem mentio inferitur privilegio; tunc enim augmentum territorii ad

SUMMARIUM.

- ad jurisdictionem concessam non attingebit, nisi Principis assensus saltem tacitus intercesserit: si verò ex verbis rescripti non liqueret mens concedentis, ad conjecturas accedere oportet, ut discernatur qualiter confinium expressio fit accipienda. *Farinac. decis. 73. num. 1.* de quo infra, *cap. seq.* In dubio mentio limitum potius ad demonstrationem, quam ad taxationem referri debet. *Gratian. disceptat. cap. 256. num. 20.* à quo in onerosis contractibus dissentit *Molin. de just. tract. 2. disp. 369. num. 3.*
- Ibi: *Quod si alterius.*
- 24 Principi non licet, nisi ob publicam utilitatem, jus subditorum lædere, *l. 2. tit. 1. p. 2. l. 31. tit. 18. p. 3. l. Venditor 13. §. ult. commun. præd. Greg. Lop. in d. l. 2. gloss. 22. D. Covar. var. lib. 3. cap. 6. n. 6.* & ibi plures per me congesti. Hinc eveniet, ut si Princeps in augmentum territorii villæ agros concesserit, in quibus privatus jurisdictionem obtinet, hic non prohibeatur eandem, sicut antea solebat, exercere; territorium enim recipit divisionem quoad jurisdictionem, & ejus usum. *Hier. de Mont. tract. de finib. regund. cap. 6. num. 11. tom. 3. p. 2.* Nec mirum, ut quis dominetur territorio quoad proprietatem, & alius quoad jurisdictionem. Idem *Mont. sup. cap. 11. num. 14.* *Rosental. de feud. cap. 5. concl. 6. n. 6. 10.* *Antuñ. de donation. Reg. part. 3. cap. 44. num. 5.*
- Verf. Decimò præterea.*
- 25 Concessa urbis, seu villæ jurisdictione, ejus territorium comprehensum censetur, ut in illo exerceri possit; territorium etenim inest urbi, ejus est accessorium. *Hier. de Mont. sup. cap. 6. num. 9.* & ut tale suum sequitur principale: quanvis in privilegio mentio omittatur territorii, At cum urbs caret territorio, facultas juris dicendi intra ipsius ambitum restringetur, nec ad territorium aliquod ampliabitur; nam jurisdictio, ac territorium ita feceruntur, ut illa absque hoc, & hoc sine illa subsistere in quovis Domino valeat, ut ex *Barr. & Baldo* docet *Antuñ. ubi sup. part. 2. lib. 1. cap. 7. num. 58.*
- 1 *Multum interest scire, an venditio rerum, quæ appendi, numerari, aut metiri solent, ad mensuram, vel ad corpus celebretur, & quomodo dignoscatur, & num. seqq.*
- 5 *Regule quæ in contractibus observari debent, in ultimis voluntatibus & aliis actibus locum habent.*
- 6 *De effectibus & forma venditionis ad corpus, mensuram, & per aversionem, & num. 7. cum seqq.*
- 10 *Voluntas contrahentium ubi latet, recurritur ad conjecturas, æquitate perpensa.*
- 15 *Regule quæ traduntur, & effectus venditionis ad corpus, aut ad mensuram, æquè procedunt in mobilibus, & immobilibus.*
- 16 *Vendita re ad mensuram, contrahentes ante mentionem à contractu recedere non valent, periculo penes venditorem interim permanente.*
- 17 *Limitatur, & num. 20. & 23.*
- 18 *Venditio ad mensuram imperfecta est, velut sub conditione.*
- 19 *Cui exactori debeatur gabella de re vendita ad mensuram, si non administraverit idem tempore contractus, & mentionis.*
- 20 *Quid si pretium ex statuto assignatum varium existat, ibid.*
- 21 *Mensura rei vendita quo tempore adhibenda.*
- 22 *Quorum expensis facienda.*
- 24 *Venditionem partim ad mensuram, & partim ad corpus aliquando fieri contingit.*
- 25 *De præfata venditionis effectibus, & num. 26.*
- 29 *De venditione ad corpus, dicto modo, seu quantitate per vendentem, ut si dixerit, tot jugera fundo contineri, & num. seqq.*
- 33 *Lesio in pretio non competit actio, nisi dimidiam excedat lesio: at si hæc in rei, vel moneta quantitate, vel qualitate contingat, pro quavis deceptione agere licebit.*
- 34 *Quæ actio competat lesio, quia agri mensor, vel caterarum rerum falsum modum dixit, & quandiu illa vivat.*
- 35 *Lex Julianus, §. Si Titius, de act. empt. intelligitur, ac conciliatur cum lege. Qui fundum, de evictione.*

- 36 Rejicitur Fabri distinctio quadam inter mobilia, & immobilia quoad periculum rei vendita, dum metitur.
- 37 Lex Si in venditione, §. 1. de peric. & commod. rei vend. interpretatur, & num. seqq.
- 39 Exponuntur lex 1. §. Sed & custodiam, de peric. & comm. rei vend. & lex 2. §. Custodiam, cum l. seq. eod. tit.
- 41 Venditione contracta ad corpus, dicto modo jugerum, vel amphorarum, statim perficitur contractus, licet mensio desideretur.
- 42 Non omnia, quae de venditione sunt praemissa, conveniunt ultimis voluntatibus.

CAPUT III.

Ad Num. 1.

Multum refert in alienatione rerum, quae appendi, metiri, aut numerari solent, inquirere utrum ad mensuram, vel ad corpus distracta sint, propter juris diversos effectus, de quibus in l. 23. cum seqq. tit. 5. p. 5. l. Quod sepe 35. §. In his, de contr. emp. l. 2. C. de peric. & comm. rei vendit. ut observant Greg. Lop. in l. 24. gloss. 2. d. tit. 5. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 367. num. 2. Equidem ubi de contrahentium intentione constitit, id quod convenit, servari opus erit, l. Imperatores 71. de contr. emptione, l. Semper 35. de reg. jur. l. Legem 10. C. de pact. Molin. sup. num. 5. Surd. decis. 257. num. 7. Hermol. in addit. ad d. gloss. 2. num. 17. Nec de verborum proprietate curandum, si manifeste agnoscat voluntas, l. Non aliter 69. de legat. 3. huic enim illa debent deservire, ut dixi variar. lib. 1. cap. 13. num. 24.

At quoties latet quid inter contrahentes actum, ad verborum interpretationem recurrere cogimur, ex quibus mens proferentis percipitur, l. Labeo 7. §. Idem Tubero, de supelleit. legat. Nec majus est mentis nostrae testimonium, quam qualitas inspecta verborum, ut ex Castiodoro refert Menoch. lib. 6. praef. 35. in princ. Alvarad. de conjec. menti. defunct. lib. 4. cap. 2.

Igitur si in hujusmodi rerum alienatione, corporis certi, simul & ponderis vel mensurae mentio fiat, nec de voluntate contrahentium constet, frequenter ambigitur an ad corpus, vel ad mensuram fuerit contractum, Pro cujus

ambiguitatis enucleatione permittitur aliquando mensuram rei venditae contractibus inferi taxativè, ad limitandam corporis distractionem ad numerum, sive quantitatem expressam; aliquando demonstrativè, ad ostendendum quantum corpore alienato contineatur. Molin. sup. n. 1. 3. Pinell. in l. 2. part. 3. cap. 2. num. 7. C. de rese. vend. Cagnol. ibidem, num. 186. Gratian. discept. cap. 566. n. 8. Addit. Molin. d. num. 3. Mensuram etiam exprimi, quasi modum rei, dum venditor asseverat tot jugera in praedio numerari, quae praestare tenetur, probatur l. 2. de act. emp. Praeterea traditur haec regula communiter admissa, ut si corpore inchoetur conventio, ad id venditio facta censeatur, & mensura stat demonstrativè, vel ut modus; si a mensura, ad illam referatur contractus, ac pro taxatione est. Utriusque exempla ex dicendis patebunt. Consulendi sunt Greg. Lop. in l. 56. gloss. 3. tit. 18. p. 3. ac in d. l. 24. gloss. 2. ubi Hermosill. n. 10. 18. Mantic. de tac. & amb. covo. lib. 4. tit. 17. Molin. num. 4. Boër. decis. 50. à num. 5. Alvar. lib. 2. cap. 4. ad fin. Trentacinq. variar. lib. 3. tit. de emp. resol. 5. num. 7. vers. Haec conclusio, Gratian. discept. c. 256. num. 47. Tufsch. lit. V. concl. 48. à num. 4. Fachin. controvers. lib. 2. cap. 27. in princ. Ant. Fab. in ration. ad l. 2. de action. emp. Surd. decis. 64. num. 2. Stracch. de mercat. tit. de navib. part. 3. num. 5.

Quae quidem regula non ita perpetua habeatur, ut fallere nonnunquam non possit. Contingere enim solet, quod exordiente oratione à corpore, ad mensuram contrahitur, v. g. Ex tali fundo decem jugera vendo. Rursus incipiens conventio à mensura, censeatur ad corpus, si quis decem jugerum fundum expressis limitibus distraxerit: quod observat Molin. num. 4. afferens potius ad sensum, quam ad collocationem verborum respiciendum; ideo hoc totum à conjecturis, ac judicantis arbitrio pendere scripsit Afflic. decis. 68. num. 5. Farin. decis. 73. num. 1. Mantic. num. 27. Cald. de emp. cap. 18. num. 4. & infra per me iterum num. 10.

Vers. Primò etenim.

Eadem regula in omni alienationis genere etiam per ultimam voluntatem aequè procedit, Molin. num. 1. Cagnol. in l. 2. num. 187. C. de rese. vend. Surd. sup. num. 1. Sic praecitati, & alii Scribentes ea

ea in diversis actibus indistinctè utuntur, Cagnol. in feudo: Surd. decis. 257. in permutatione: Capic. decis. 14. in emphyteusi: Alvarad. d. cap. 4. in melioratione: Fabian. de Mont. de emp. quest. 6. n. 21. in legato: Tufsch. sup. ex num. 8. in donatione, locatione, & adjudicatione.

Ad Num. 2.

6 Expenditur forma venditionis ad corpus, ab illo inchoante oratione, ac in diversa mensura adjecta, videlicet: Vendo hoc dolium vini, quod est triginta amphorarum, aureis quadraginta. De quo nulla est controversia. Videantur Greg. Lop. in d. l. 56. gloss. 3. Pinel. n. 6. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. n. 16. Molin. num. 4. Afflic. sup. n. 1. Sola ad Constit. Sabaud. tit. de cens. solut. gloss. un. part. 1. n. 14. Surd. decis. 64. n. 1. Trentac. n. 7. vers. Secundus casus. Cagnol. num. 179. Tufsch. n. 1. Mantic. n. 15. Idem erit, licet fundus ita vendatur, tacitis limitibus, modo de quo convenire appareat; alioquin contractus ad mensuram aestimabitur ob corporis incertitudinem, ut sentit D. Covar. in casu simili infra, n. 3. vers. Quintus casus, Molin. ubi proximè, ex qua conventionione totum corpus etiam ultra expressam mensuram in venditione venit: an cum augmento pretii, quaestio est, de qua suo loco dicendum. Si verò res, quae pondere, numero, aut mensura consistit, absque quantitatis mentione distrahatur velut si quis certum vini dolium viginti aureis venderit venditio avertione fieri dicitur, vulgò à ojo. dicta. l. 25. tit. 5. p. 5. ubi Greg. Lop. & Herm. l. Qui officii 62. §. fin. de contr. emp. l. Si quis 4. §. Si avertione, de peric. & com. rei vend. Stracch. sup. tit. de assecurat. n. 8. Parlador. diff. 77.

7 Solet evenire, ut venditio avertione contracta videatur, quae verè reducitur ad mensuram, ut si emantur decem dolia vini certa absque amphorarum quantitate, ad rationem aureorum viginti; nam si ex consuetudine quodlibet dolium certa mensura esse deberet, ut in Hispanensi provincia ubi viginti quinque amphoras capit, si minus, aut plus invenitur (nisi exiguus sit excessus) refarciendum erit, aucto, vel diminuto pretio; nam contrahentes in pretii constitutione ad consuetam mensuram se retulere, etsi nihil ex D. de Farin Covar. Enuel.

preferunt. Faciunt lex Semper 35. de reg. jur. lex Si fundus 6. de evict. caput Ceterum 3. de donat. consuetudo namque contractum est interpres, Stracch. de nav. seu. part. 3. num. 9. Barbosa collect. cap. Cum dilectus, num. 8. de consuetud.

Ad Num. 3.

Adjicitur exemplar venditionis ad mensuram, cum actus ab illa sumit exordium, v. g. Vendo decem jugera ex praedio Mexiano: aut, Vendo viginti amphoras ex illo dolio: quod, nemine discrepante, admittunt Greg. Lop. in d. l. 24. gloss. 2. Molin. num. 4. Mantic. d. tit. 17. n. 14. Sola sup. n. 18. Pinel. n. 5. Trentacinq. n. 7. Cagnol. n. 178. Tufsch. n. 30. Barbosa in collect. ad cap. Per tuas, n. 6. de donat. Quod procedit etsi unicui assignetur pretium, non per jugera aut amphoras distributum. In emptione hac id solum venit, quod verbis comprehensum est: quare si plura in fundo existant jugera, aut in dolio amphorae plures, permanent venditoris, nec tenetur ea emptori praestare, etiam aucto pretio, nisi modicus reperitur excessus, ut notant praefati DD. praefertim Sola sup. Boër. decis. 50. n. 9. qui decis. 46. n. 4. tenet, quod si dividendus sit fundus inter emptorem, ac venditorem, servari debet aequalitas quoad qualitatem, si alia jugera existant aliis uberiora. Discrimina inter venditionem ad corpus, & ad mensuram, recenset Hermosill. in addit. ad gloss. 2. ex num. 4. l. 24. tit. 5. ac ex dicendis patentes.

Vers. Quarta species.

Alia formula venditionis expenditur, cum scilicet initium est à corpore, interponitur mensura, & adduntur confinia, in hunc modum: Vendo fundum duodecim jugerum his limitibus circumscriptum. Quam conventionem nonnulli ad mensuram existimant, differentiam in eo constituentes, quod confinia post mensuram collocentur. Ita Pinel. in l. 2. part. 3. cap. 2. num. 5. Cagnol. n. 182. Boër. decis. 50. n. 5. & alii apud Hermosill. ubi proximè, num. 23. Verum hujusmodi venditionem ad corpus esse sentiunt, & rectius, cum D. Covar. Molin. ubi proximè, Mantic. d. tit. 17. n. 16. Trentacinq. dicit. conclus. 5. num. 7. vers.

Quartus & ultimus, cum segg. Surd. de-
cis. 64. num. 5. Hermosill, num. 24.

Verf. Hæc verò.

10 Quoties ex verbis voluntas contra-
hentium non constat, ad conjecturas
accedere opus est. Pinel. *sup. num. 9.*
Hermosill, num. 18. & alii laudati *sup.*
num. 4. In primis ad pretii quantitatem
attendere oportet, & in dubiis quod
magis æquitati consonum videatur, am-
plecti debet: emptoris verò causa in
ambiguis potior habetur, l. *Veteribus 40.*
de pact. ubi Gloss. & DD. Fab. in ra-
tion. ad eam leg. 2. tit. 33. p. 7.

Verf. Quintus casus.

11 Hæc conventio, *Vendo fundum de-*
cem jugerum, ubi in eadem oratione
cum corpore mensuræ fit mentio, ad
mensuram facta quibusdam videtur,
quos refert Surd. *decis. 64. num. 2.* Aliis
verò ad corpus: utrumque verum po-
test esse sub distinctione à D. Covar. hic
tradita; nam si de quo fundo actum est,
latiter, erit ad mensuram contractus,
nec ad corpus contrahere possibile est,
nisi de certa specie convenerit: at si ex
limitum, aut nominis expressione, vel
aliàs ostendatur fundus qui distrahitur,
venditio ad corpus erit iudicanda, ut
tenent, rejecta differentiâ, an in ead-
em, vel diversa oratione mensura in-
feratur, Surd. *sup. in fin. princ. Molin.*
d. tract. 2. disp. 367. num. 4. Greg. Lop. in
l. 56. *gloss. 3. tit. 18. p. 3.* Pinel. *sup. num. 6.*
Afflic. *decis. 68. num. 2.* Mantic. *d. tit. 17.*
num. 17. Hermosill, num. 25. Stracch. *de*
mevat. tit. de navib. part. 3. n. 6. Trentac.
d. resol. 5. num. 7. verf. *Secundus casus*,
Boër. *decis. 50. num. 6.* Sola *sup. n. 14.*

12 Sed si quis partem prædii expressis
limitibus decem jugerum vendat, con-
tractus censetur ad mensuram; quia
de corpore certo, quod venditur, non
apparet, etsi à re incipiat conventio.
Trentacinq. *ubi proximè, verf. Tertius*
casus, & verf. Quartus & ultimus. Sola
num. 17.

Ad Num. 4.

13 Refutat D. Covar. *sup. verf. Quintus*
casus, opinionem distinguendum an
mensuræ in eadem vel diversa oratione
mentio fiat: nunc distinctionem eand-
em, quam in principali re vendita im-

probat in accessorie distractis admittit
cum Paulo Castrensis, ita ut si unica
oratione corpus & mensura expriman-
tur, ad mensuram, si in diversa, ad cor-
pus conventio censetur, quod sequit-
ur retulit Molin. *d. disp. 367.* Tusch.
lit. F. concl. 48. num. 27. At Cujac. in l. 26.
in fin. de *act. empt.* expressim eam Cas-
trensis differentiam rejicit omnino
videndus pro interpretatione legis *si*
venditor 38. legis penultimæ, § *fin. de*
act. empt. ubi & alia jura ad rem condu-
centia expositione illustravit. Faber si-
militer in *ration. ad d. l. si venditor*, om-
nino Castrensis fundamentum evertit,
docens ibi venditionem peculii ad cor-
pus celebratam, quare emptori præ-
standum quicquid in illo reperitur,
etiam ultra decem, non vi illius clausu-
lae, *Nec quicquam adempturum*, prout
Cujacio placet; sed ex natura contra-
ctus. Unde aperte sentit, quod cum à
corpore inchoatur cum mensura ex-
pressionem in eadem oratione, contrahi-
tur ad corpus, alioqui non deberentur
emptori, nisi decem, quancum plus
in peculio foret. Sed Cujacius putat,
peculium ad mensuram distractum, idem
nisi pactio intercederet de non detra-
hendo quid de peculio (per quam to-
tum alienari constitit,) duntaxat de-
cem præstentur, non quia in eadem
oratione peculii quantitas fuit adjecta,
ut asserbat Castrensis; sed quoniam
peculium non est corpus certum, & in
quantitate consistit, quam pro libito
dominus diminuit, vel auget: sic ven-
dens peculium decem, videtur cætera
quæ supersunt adimere, sibi que reti-
nere: quod pacto non adimendi, in *d.*
l. si venditor, Consultus excludit, qua
ratione integrum peculium, etsi decem
excedat, debetur emptori: qui est ve-
rus ac observandus intellectus ad eam
decisionem, quæ ita accepta minime
Castrensi patrocinator, & multò minus
si ex Fabro interpretetur, nec ulla ratio
diversitatis, quam tradit reddi potest,
ut aliud accessorio, & aliud in prin-
cipali venditio respondeatur.

Ad Num. 5.

14 In venditione ad mensuram quoad
juris effectus idem est unicum pretium
constitui pro omnibus dolis, vel iuge-
ribus, quæ emuntur, vel illud in sin-
gula separatim assignare; nam per in-
tellectum quantitas distribuitur. At
cum

cum à corpore incipit contractus, &
pretium dividitur pro rebus sub illo
contentis, veluti si quis vendere. fun-
dum viginti jugerum decem aureis in
singula, hæc pretii distributio tanti ha-
beretur momenti, ut ad mensuram videat-
ur conventio, quæ si unico pretio fiet-
ret, proculdubio ad corpus censeretur.
Tamen venditor nequivit aliquid de
fundo reservare, quanvis plura agri-
menfor inveniat, sed cuncta emptori
cedent aucto pretio pro rata. Vide Mo-
lin. *sup. num. 5.* & 6. Hermosill. in *d. l. 24.*
gloss. 2. n. 24. tit. 5. p. 5. Trentacinq. *d. re-*
sol. 5. num. 7. verf. *Hæc conclusio*, Surd.
decis. 257. n. 4. Sola *sup. n. 26.* & 18. &
alii apud Hermosill. n. 19.

Ad Num. 6.

15 Quicquid dicitur de re mobili ven-
dita ad mensuram quoad periculum,
quod est venditoris, ac perfectionem
contractus, pariter in immobilibus ob-
tinet, quod planè colligitur ex jam
laudatis, qui in alienatione fundi exem-
pla perhibent, & observant. Guttier.
de gabel. q. 79. n. 4. & *pract. lib. 5. q. 95.*
num. 16. Boër. *decis. 183. n. 8.* Mantic. *de*
tac. & ambig. convent. lib. 4. tit. 17. num. 2.
Lassart. *de decim. vend. cap. 5. num. 28.*
Hermosill. in *dict. l. 24. gloss. 1. n. 3.* Vide
infra, num. 36.

16 Vendita ad mensuram re mobili, vel
immobili, antequam mensura adhibea-
tur, à contractu resiliere non permitti-
tur contrahentibus, & interim pericu-
lum ad venditorem spectat, l. 24. *tit. 5.*
p. 5. ubi Gregor. Lop. *gloss. 2.* Ant. Gom.
variar. lib. 2. cap. 2. n. 32. Molin. *disp. 366.*
num. 5. Trentacinq. *d. resol. 5. n. 3.* Gut-
tier. *d. q. 79. n. 6.* Fab. *in ration. ad l. Quod*
sepe, §. In his, de contr. empt. & in l. Iu-
lianus, §. Si Titius, de act. empt. Pichard.
in §. *Cum autem, n. 13.* Inst. *de empt. &*
vend. & alii plures apud Hermosill. in
d. l. 24. gloss. 1. n. 1. Ideo periculum susti-
net venditor, quia contractus censetur
sub conditione, si res mensuretur, quam
ipse habet, & in ipsius potestate est, ut
adimpleatur, ac quando differt, consti-
tuitur in mora. Nec imputari potest,
(ut in venditione pura,) emptori cur
pretium non offert, juxta legem *Iulianus*
14. §. Offerri, de act. empt. cum an-
te mentionem incertum sit, quantum
præstare teneatur. Faber in *d. §. In his*,
Molin. *disp. 366. n. 18. in fin.*

17 Unde si emptor interpellatus ad me-

tiendum, non comparuerit, aut ad diem
præscriptam non venerit, ex tunc rei
venditæ ob moram periculum subibit.
Molin. num. 19. Guttier. *d. q. 95. num. 14.*
Ant. Gom. *d. cap. 2. num. 32.* Capic. *de-*
cis. 14. num. 18.

Venditio ad mensuram est imperfe-
cta, quasi sub conditione mensuratio-
nis contracta. Trentac. n. 1. Farin. *de-*
cis. 688. num. 2. Mantic. *de tac. & amb.*
conv. lib. 4. tit. 17. num. 6. & 7. Afflic. *de-*
cis. 399. n. 4. Surd. *decis. 64. n. 12.* Fab. *ubi*
proximè, Pinel. in l. 2. *part. 3. cap. 2. n. 7.*
Lassart. n. 26. Guttier. *de gabel. q. 79.*
n. 3. Nihilominus contrahentes à con-
ventionem recedere nequeunt. Larrea
decis. 111. n. 11. Lassart. num. 29. Trentac.
n. 2. Guttier. *ubi proximè, num. 7.* & *d.*
q. 95. num. 15.

Hinc provenit, ut si quis gabellæ 19
reperiatur exactor sub contractus tem-
pus, & alter cum res metiatur, non huic,
sed illi solvi debeat. Guttier. *d. q. 79. n. 5.*
Hermosill. *d. gloss. 2. n. 8.* Lassart. num. 30.
Inde etiam est, ut si diversum sit pre-
tium ex statuto tempore contractus, ac
mensionis, debetur quod curretur
cum contraheretur, Larrea *d. Gramat.*
decis. 11. n. 12. Trentacinq. cum multis
d. resol. 5. in fin.

Ibi: *Que quidem conclusio.*

18 Si rem ad mensuram distractam, an-
tequam metiatur, emptor accipiat, pe-
riculum ad eum spectat. Molin. *disp.*
366. num. 5. Trentac. n. 4. Larrea *ubi*
proximè, Guttier. *d. q. 95. num. 16.* Mantic.
n. 6. Hermosill. cum aliis *d. gloss. 1. num. 4.*
ubi aliter sentientes refert. Sed si per
constitutum facta interveniat traditio,
adhuc periculum permanet vendentis,
Guttier. *ubi proximè, n. 17.* Mantic. n. 3.
Capic. *sup. num. 8.* Gratian. *disceptat.*
c. 368. n. 28. de quo fuse Ursil. *ad Afflic.*
decis. 380. Utriusque resolutionis ratio
nititur præmissis *sup. num. 16.* nam pe-
riculum sequitur habentem in potestate
rem mensurandam, cui mensuratio
ut fiat, incumbit sollicitudo.

19 Si intervenit pactum, ut res me-
tiatur, non assignato tempore, intra
sexaginta dies mensura est adhibenda:
ubi verò de mensione nihil actum est,
jus mensurandi triginta annos perma-
net, l. *Quod si nolit. 31. §. Si quid ita. de*
dilit. edicti Cagnol. in l. 1. n. 191. C. de refe-
vend. Trentacinq. n. 8. Sola *ad Constit.*
Sabaud. tit. de censuum solut. gloss. un.

part. 1. n. 28 Hermof. cum aliis d. gloss. 2. num. 51. Ex possessione emptoris per longum tempus mentionem factam præsumi, scripsit Thefaur. decis. 185. sed negativam opinionem probat Gratian. sup. cap. 318. à num. 31.

22 Communis fert, mensurationis expensas ab utroque contrahente solvendas esse per legem 4. §. Sed etsi mensor, fin. regum. Hermof. ex pluribus num. 47. Impugnat non immeritò Sola sup. à num. 20. qui de forma mensurandi agit num. 22. 23. ac fufus Hermof. ex num. 40. ubi quid si alia servetur loco contractus, & traditionis ac mensurationis alia? Et receptius apparet, non hac, sed illa utendum. Sed pro adversariis, quos idem congestit Hermofilla, facit lex Contraxisse 21. de oblig. & action. Præterea verisimile non est, id actum, ut mensurâ loci contractus metiretur vinum, vel oleum alibi tradendum: quapropter ita in concordiam redigi possent oppositæ sententia, ut prior vera habeatur quoties casu citra pactionem res vendita non in loco contractus traditur; tunc enim contrahentes de mensura alia cogitare nequibant, cessatque & textus adducti decisio, & ratio expensa. Posteriori locus erit, cum in diversum locum destinatur traditio. Hæc de mobilibus, nam quoad immobilia loci mensuram, ubi sita sunt, servandam esse plerisque placet, ut constat ex laudatis per Hermofillam.

Ad Num. 7.

23 Licet corpus totum veniat in venditione, veluti dolium vini, ad rationem certi pretii pro singulis amphoris, periculum est venditoris, donec res mensuretur; nam etsi à corpore incipiat contractus, ad mensuram tamen censetur celebratus, ut ex mox dicendis patebit. Unde Baldi sententia distinguendis, utrum totum dolium, vel amphoræ vendantur ex illo quoad periculum, à cunctis rejicitur. Molin. disp. 366. num. 5. Guttier. de gabell. quæst. 79. n. 9. Afflicti. decis. 399. num. 6. Hermof. num. 27. ubi pro utraque opinione cumulat Interpretes, Lassart. sup. ex num. 22. qui n. 23. carpit D. Covar. hic, quasi non callentem Baldi mentem; ille enim constituit discrimen inter hæc, *Vendo dolium vini*: & *Vendo viginti amphoras vini ex eo dolio*; & sic ab omnibus prælegatis refertur. At D. Covar. ponit differen-

tiam ex Baldo in eo quod dicitur, *Totum dolium*, vel *Dolium vendo*: quæ quidem nullo modo differunt; quando enim adjicitur pretium unicum, erit venditio ad corpus; si distribuatur per amphoras, ad mensuram. Fab. in ration. ad l. 1. de act. empt.

Verf. Decimò ex his inferitur.

Licet, ut ex præmissis constat, diversi admodum sint effectus venditionis ad corpus, vel ad mensuram; evenit tamen aliquando, ut idem contractus partim ad mensuram, & partim ad corpus censeatur initus, ut si quis dixerit, *Vendo fundum Titianum his limitibus triginta jugerum pro decem nummis in singula*. Ex qua conventionione quicquid intra confinia demonstrata reperitur, venditor tradere tenetur, aucto pro rata pretio, etsi plura jugera supersint supra triginta, quod proprium est venditionis ad corpus. Rursus periculum fundi ante mensurationem sustinet venditor, ut in venditione ad mensuram contingit, l. 24. tit. 5. p. 5. l. Quod sæpe 35. §. In his, de act. empt. Nec mirum, ut contrarii effectus ex placito contrahentium jungantur, cum ex conventionione partium contractus omnes legem accipere dignoscantur, l. Contractus 24. de reg. jur. secundum quæ venditio, de qua agitur, quoad quid ad corpus dici poterit, at ad mensuram intelligi & appellari debet. Molin. disp. 367. num. 6. Cagnol. sup. num. 186. verf. Sed non est. Hermof. num. 29. nam ut ex Saliceto tradit Cagn. num. 178. attendere oportet, an à totalitate rei, vel à mensura pretium formetur. Hinc communiter placet, ut quoties pretium distributivè assignatur pro jugeribus singulis, aut amphoris, venditio sit ad mensuram, sive ab illa, sive à corpore contractus inchoetur. Molin. num. 2. 5. Pinel. num. 4. Trentac. d. resol. 5. n. 7. verf. Quartus & ultimus, Surd. decis. 64. n. 12. Ant. Gom. d. cap. 2. num. 16. Afflicti. decis. 68. n. 1. 2. Farinac. decis. 688. num. 2. Gratian. sup. cap. 318. num. 3.

Diximus, venditione comprehendendi ultra modum expressum, quod continet corpus demonstratum, suppletur emptore pretium; sed ita accipi debet, si voluerit is ad cuius favorem ita constitutum; ipse namque eligere poterit, vel quantitatem dictam duntaxat percipere, vel prorsus à contractu resilire. Surd.

Surd. decis. 64. num. 18. Molin. dict. disp. 367. n. 11. Nec urget argumentum à correlativis, ut sicut venditor cogitur excessum tradere, ita & emptor pretium augere, juxta legem 1. C. de cu. press. lib. 1. l. 1. fin. de acceptilat. Barbosa axiom. 61. non enim procedit, data rationis disparitate, Barbosa d. axiom. 61. in fin. Everard. in topic. loc. à correlativo. Emptor namque nullum patitur incommodum ex majori numero reperto; imò lucrum plus est pretii nomine recepturus, cui imputandum cur minorem dixerit modum, cum sciret, aut scire deberet rei lux familiaris vires, ac merita, l. Quisquis 15. C. de resc. vendit. Emptor autem vendentis fidem sequutus, detrimentum patitur, si cogatur pecuniam querere usuris, aut distractione rerum suarum, ad pretii augmentum exsolvendum, aut socium, seu vicinum prædii habere, quod si sciret, fortè non emisisset. Aliàs fraudi via daretur, venditores namque conscii, ut facilius ad rei emptionem inducerent emptores, minorem modum dicerent, velint, nolint totius fundi jugerum æstimationem præstare, cui obviam ire oportet, argumento legis in fundo 39. de rei vendit.

26 Hæc ita temperanda sunt, ut si excessus sit modicus, aut incommodum emptoris nullum, aut parvum, nequeat à conventis resiliere, sed cogatur pro excessu pretium pendere, vel jugera ad numerum expressum accipere; de minimis enim non est cura, ut D. Covar. statim docebit: nec delicatus emptor audiendus, l. Servos 25. de pignor. action. in quo judicis arbitrio locus erit.

Verf. Undecimò, us statim.

27 Si ex fundo Titiano decem jugera venundentur, etsi plura intra ejus limites reperiantur, nullum jus emptori competit ad illa, etiam oblato pro excessu pretio, exigenda; hic enim peculiaris est effectus venditionis ad mensuram. Molin. disp. 367. n. 5. Trentacinq. sup. n. 7. verf. Primus est, Cagnol. n. 185. Boër. decis. 50. n. 5. Pinell. num. 7. & 18. Surd. decis. 64. n. 1. Scaccia de commerc. §. 1. q. 7. amplias. 10. n. 110. Stracch. de mercat. tract. de nav. fæm. part. 3. num. 6. Mantie. de tacit. & amb. conv. lib. 4. tit. 17. n. 18. Hermof. cum aliis n. 30. & dictum est sup. n. 8. ubi limitatur, nisi quod superest, exiguum

fit, quod venditor, pretio accepto, tradere ex æquitate tenebitur: nec de minimis curandum, l. Si oleum 10. §. ult. de dol. l. Res bona fide 54. de contr. empt. Surd. sup. num. 6. Sola ac Boërius laudati d. num. 8.

Ibi: Id verò quod deficiat ad mensuram.

Si de jugeribus venditis deficiant aliqua, pro rata de pretio detrahatur. Molin. num. 2. Boër. n. 2. Scacc. ubi proximè, Hermof. num. 14. Cagnol. n. 190. qui probat, exempto actionem dari ad pretii partem, non ad interesse, nisi dolo venditor majorem quantitatem expresserit. Cujac. in l. Si duorum, de act. empt. observat ex Paulo Sentent. lib. 1. tit. 8. & lib. 2. tit. 16. venditorem, qui fraudulenter majorem modum dixerit, in duplum teneri pro eo quod dixit.

Ibi: Autamen si venditio fiat ad corpus.

Aliud est vendere ad mensuram, de quo actum hucusque, & aliud modum dicere in venditione ad corpus; nam etsi mensuratio desideretur, ut constet, an tot jugera in fundo, aut tot amphoræ sint in dolio; venditio tamen est perfecta statim, & periculum transit ad emptorem antequam res metiatur; & venditor tenetur, si minus reperitur quam dictum, l. 2. de action. empt. ubi Cujac. repetit, quod in d. l. Si duorum, dixerat de duplo ob fraudem præstando. Fab. in ration. add. l. 2. Sed si plura existant, cedunt emptori, d. l. Si duorum, de quibus Molin. n. 3. & 7. Cagnol. n. 180. 185. 190. Boër. num. 6. Pinell. n. 9. Surd. ubi proximè, Ant. Gom. d. cap. 2. num. 16. qui, Boër. Cagnol. & alii apud Pinel. num. 8. sentiunt vendentem ad corpus, ad pretii partis restitutionem non astringi propter defectum jugerum, quæ in venditione fundi expressit. Sed aliter cum D. Covar. ac communi tenendum, nisi venditor jugera memoraret accidentaliter, non ad pretium constitutum, ut ait Molin. dict. num. 3. aut leviter, secundum Fulgosium, quem refert Pinell. n. 10. Neque enim verba, quæ jactantur, obligationem inducunt; sed quæ ita proferuntur, ut præstentur, l. Sciendum 19. §. Dictum, ibi: Ea autem sola dicta, sive promissa admittenda sunt, quæcumque sic dicuntur, ut præstentur.

præsentur, non ut jactentur, ff. de adi. lit. edit.

Ad Num. 8.

30 Si in venditione ad corpus, cum scilicet unicum intervenit pretium, non per jugera, aut amphoras divisum, plura numerentur, quam dicta, omnia emptoris lucro cedunt absque pretii supplemento. Mantio, d. tit. 17. num. 18. Sola sup. num. 16. vers. Sicut, Trentacinq. d. resol. 5. num. 7. vers. Hæc conclusio, Ant. Gom. ubi proxime, Surd. decis. 64. n. 14. Boër. ubi sup. Cagnol. num. 186. Fachin. controvers. lib. 2. cap. 27. ad fin. vers. Sed posterior, Faber in ration. ad l. Si duorum, de act. empt. Cujac. lib. 2. quæstion. Pauli ad d. l. Si duorum. At adversus communem sentit Pinel. in l. 2. part. 3. cap. 2. n. 9. C. de rese. vend. & Molin. d. disp. 367. num. 11. qui docuit, in utroque foro astringendum emptorem ad augendum pretium pro jugeribus, quæ ultra modum dictum invenit, nisi modicus sit excessus. Quoad conscientie iudicium scimus, quoties latio intercesserit, etiam intra dimidiam iusti pretii, teneri emptorem ad augmentum illius, quamquam bona fide putet conventam quantitatem esse veram rei emptæ æstimationem, si postea aliud sibi constiterit, nisi materie parvitate excusetur, sicut ex pluribus diximus sup. variar. lib. 2. cap. 4. à num. 56. Unde si prædium, mensuratione adhibita apparuit quatuordecim jugerum, quod decem capere credebatur, & juxta æstimationem istam de pretio convenit, iniustitia contractus dignoscitur, quæ aucto per emptorem pretio, debet refarciri.

31 In externo autem foro nulla actio venditori competere videtur, ut vult communis, quia nihil tradidit ultra id, quod convenit, totum scilicet prædium, cuius pretium recepit, in quo nihil interest quot jugera reperiantur, modo intra limites præscriptos existant: nec numerum jugerum exprimere ad contractus substantiam spectat, à quibus pretium non formatur, sed à totalitate rei; expressioque quantitatis rei habetur ut accidens, cum absque illa venditio eodem modo perfecta subsisteret. Placuit tamen quod asseveratio venditoris ipsum astringeret ad præstandum quod expressit, ne deciperetur emptor, si minorem modum per mensuram inveniret, l. 2. l. Si venditor 38. l. Si duorum

43. de act. empt. Hoc, quod in favorem emptoris jus induxit, non debet in eundem retorqueri, l. Quod favore 6. C. de legib. c. Quod ob gratiam 61. de reg. jur. in 6. ut propter mentionem jugerum idem teneatur ad supplendum pretium, ad quod aliàs minime teneretur, qui quidem plus accepit, quam dictum, non plus quam emptum, cum corpus totum emisset. Præterea dum venditor affirmat decem jugera fundo contineri, non inficiatur plura in eo reperiri posse. Vide Fabr. in ration. ad præcitatas leges, & Cujac. ibidem, sub tit. de action. empt. & lib. 2. quæst. Pauli ad d. l. Si duorum. Nec audiendus venditor si se deceptum queratur, quod sibi imputari debet, non emptori, ut advertit Faber in d. l. Si venditor. Hæc pro D. Covar. & omnium opinione, quæ limitanda venit, si latio ultra dimidiam ex excessu jugerum resulet, non enim denegandum emptori auxilium legis 2. C. de rese. vendit. Sola ubi sup. num. 17. Pinel. ubi proxime. Sed si cui Molina sententia propter æquitatem placuerit, advertere oportet notata sup. num. 25.

Ibi: Quod si pretium sit pro singulari.

Quoties pretium assignatur pro unaquaque amphora, quamquam totum dolium vendatur, expresso numero, quicquid plus, vel minus ex mensuratione apparuerit, pretio pro rata addi vel detrahi debet, ut si dolium viginti amphorarum vendatur aureis quadraginta duobus in singulas. In hac enim venditione, cum ad mensuram censetur, etiam sonet ad corpus, sicut prædiximus n. 24. quid mirum si pretium omnino pro ratione mensuræ exsolvat? Sic tenent Molin. disp. 366. num. 6. & disp. 367. n. 6. Cagnol. num. 186. Ant. Gom. ubi super, Surd. num. 12. Hermol. d. gloss. 2. num. 12. & alii laudati num. 24. in fin.

Vers. Decimotertio ex prænotatis.

Ut latus in pretio agere possit, necesse est ut damnus iusti pretii dimidiam excedat, tam ex parte venditoris, quam emptoris, cap. Cum dilecti 3. cap. Cum causa 6. de empt. & vend. l. 56. tit. 5. p. 5. l. 2. C. de rese. vend. Vide Barbof. in collect. ad d. cap. Cum dilecti. & ad d. l. 2. ac Hermol. in d. l. 56. gloss. 4. & notata variar.

variar. lib. 2. cap. 3. num. 16. Quod si latio in quantitate, vel qualitate rei vendita contingat, etiam intra iusti pretii dimidiam, ex empto actio datur, l. 2. l. Si in qualitate 23. l. Si duorum 43. de action. empt. Barbof. in collect. ad cap. Per tuas, num. 7. de donat. Cujac. in d. l. Si in qualitate, & alii plures apud Hermol. in addit. ad d. l. 56. gloss. 9. num. 45. & prænotavi d. cap. 4. num. 17. Idem juris erit, si venditor decipiatur in pretio convento, scilicet in qualitate, vel quantitate moneta; nam ager pro quavis latione, etiam minima, ut suppleatur.

Ibi: Quod si mensor falsum modum.

34 Consule Fab. in ration. ad l. 1. & seqq. ff. si mensor fals. mod. dixer. Cujac. lib. 25. Pauli ad edit. ad l. 2. & 4. cod. tit. Ex quibus notandum, actionem in mensorem competere subsidiariam, si is qui ex falsa renuntiatione lucrum percepit, solvendo non sit, l. Si duobus 6. §. 1. cod. tit. quæ perpetuo durat, l. Hæc actio 7. non tamen in heredem mensoris conceditur, d. l. 6. in fin. quod ita accipiendum, ut Cujacius ibidem distinxit. Jus verè repetenda mensurationis anni lapsu expirat, l. Qui gravatos 5. C. de censib. & censitor. lib. 11. Hermol. ex aliis in d. l. 24. gloss. 2. num. 52. de quo cogitandum; nam cum actio perpetua sit, restringenda non est reperitio mensurationis, per quam falsitas modi dicti probeatur, & præcitata lex in dissimili versatur specie.

Ad Num. 9.

35 De intellectu legis Julianus, §. Si Titius, de act. empt. videndi Fab. in ration. Pinel. d. cap. 2. num. 10. Molin. disp. 367. num. 10. Cagnol. in l. 2. n. 176. C. de rese. vend. Trentac. variar. lib. 3. tit. de empt. resol. 5. num. 6. Pichard. in §. Cum autem, num. 13. Insti. de empt. & vendit. Cujac. in d. §. Si Titius. Constat igitur venditionem ad corpus fuisse celebratam, ideo quod per alluvionem accrevit fundo, ad emptorem atinebat: æquitatè tamen suadente placuit id fluminis beneficium prodesse potius venditori bonæ fidei de damno vitando agenti, quam emptori lucrum capturo, ut ait Cujacius. Sed opponi videtur lex Qui fundum 45. de eviccion. ubi eadem ratio æquitatè apparet, & aliud deciditur: D. de Faria Covar. Enuel.

at diversitas casuum in obscuro non est nam in §. Si Titius, nihil emptori deest de corpore empto, imò id auctum recipit: at verò in l. Qui fundum, licet numerus jugerum dictus tradatur, de corpore tamen pars abest evicta, ad quod ibi venditionem esse contractam non ambigitur.

Ad Num. 10.

Legas Fab. in ration. pro interpretatione legis Si in venditione 10. §. 1. de peric. & comm. rei vend. ubi singulariter distinguit res immobiles à mobilibus pendere, numero, vel mensura consistentibus, quando ad mensuram venduntur, ut in his donec mensurentur, periculum sit venditoris; in illis emptoris, nisi culpa venditoris perierint, aut deteriores fierent; tunc enim emptor ad interesse agere permittitur, l. 1. §. Sed & custodiam, cod. tit. Faber igitur tenet in d. §. 1. fundum fuisse venditum ad mensuram, & periculum ad emptorem ante mensuram adhibitam spectare; unde quod casu perit, ipsius credere damno, qui integrum pretium exsolvere compellitur. Quæ interpretatio adversatur sententia communi, cuius meminit D. Covar. sup. num. 6. ubi docuit nullum inter mobilia & immobilia quoad periculum, & perfectionem contractus ad mensuram reperiri discrimen, lege sup. num. 15.

Ibi: Sed est textus in d. §. 1.

Traditur alius intellectus ad d. §. 1. 37. ut scilicet procedat in venditione ad mensuram, in qua ubi res fortuito perit, aut deterior fit, venditor integrum pretium exigit, nullaquæ actio emptori competit ad interesse; nam quod vulgò dicitur, periculum ante mensuram venditoris esse, subaudiit debet si culpa ipsius res vendita detrimentum patitur, quo casu emptori ad interesse præstat actio, d. l. 1. §. Sed & custodiam. Sic in d. §. 1. quia fundi pars alluvione perit, emptori denegatur jus in venditorem agendi, licet pretium conventum persolvat.

Hæc interpretatio à præcedente Fabri in eo differt duntaxat, quod generaliter admittit quod ille in immobilibus tantum: sed utraque pugnat contra mentem omnium, quos legerim, quia dum dicimus, periculum ad venditoris

G detri

detrimentum cedere, non desideramus aliquam ejus culpam intervenire, cum sit de contractus natura (per eam rationem, quæ à me ex ipso Fabro redditur *sup. num. 16.* & in re mobili, ac immobili pariformiter militat,) vendentis periculum fore, si res intereat ante mensuram, etsi omnis culpæ existat expers ad hoc ut pretium exigere nequeat: constat *ex l. si per emptorem 5. de peric. & comm. rei vend. juncta Glossa ultima in l. 2. C. eod. tit. l. 24. tit. 5. p. 5.* in quibus & aliis juribus nullum adest verbum de culpa, aut negligentia venditoris, quæ in specie dictæ legis 2. reperiri non potuit; quid enim imputabitur venditori, quod vinum accerit? Atamen, nisi per emptorem steterit, ne metiretur, ad illum deteriorationis periculum spectare constituitur. Alio qui si extinctio, aut deterioratio rei venditæ ad mensuram, casu contingens, ante illam non foret vendentis, nullum daretur discrimen inter contractus ad corpus & ad mensuram celebratos, cum in illis, quanquam periculum ad emptorem pertineat, si intercedat mora in tradendo, aut culpa venditoris interveniat, ipse periculum sustinet, *l. 23. l. 27. tit. 5. p. 5. §. Cum autem. Inff. de empt. & vend. Barbosa cum aliis in collect. ad l. 1. num. 18. & 24. C. de peric. & comm. rei vend.*

39 Non urget dicta lex 1. §. Sed & custodiam, lex 2. §. Custodiam, cum l. seq. de peric. & commod. rei vend. quibus deciditur, venditorem ante mensuram ad custodiam rei teneri; nam si sibi perit, ut quid ab eo exigitur custodia? Sed dicendum est, ideo exigi, quia aliàs conveniri poterit ad interesse per emptorem, cui non impleto contractu per traditionem, duplex jus competit, vel ad pretii repetitionem aut retentionem, vel ad interesse: si res casu extinguitur ante mensuram, sibi pretium reservat; si culpâ vendentis, quantum sua interest consequitur. Quapropter Ulpianus, Caius, & Paulus custodiam venditoris postulant, ne ad interesse damnetur, non ut pretio careat.

40 Quibus rejectis, mens Consulti in l. si in venditione, §. 1. ea est, ut si fundus ad mensuram distrahatur, & priusquam mensuretur, ex parte intereat, emptor ad interesse agere nequeat, quia venditori culpa imputanda non est de damno, quod fortuito casu evenit pretium vero non cogitur pende-

re, quia periculum fundi ad venditorem spectabat.

Ibi: Raphael tamen Fulgosius.

Hic Fulgossii intellectus non videtur probabilitate carere, licet Consultus insinuet ad mensuram fundum venditum illis verbis: *Cum prius quam mensura fieret.* Sed si ille verus censeatur, in comperto est, emptori ita partem prædii perire, ut integrè quantitatem pro toto fundo conveniam debeat solvere; nam quoties, ut Fulgosius vult, quid ad corpus venditur, etiam dicto modo jugerum, aut numero amphorarum, statim perficitur contractus, periculumque ad emptorem pertinet ante mensuram, quæ non desideratur pro venditionis perfectione, sed ad discernendum, an deceptus sit emptor, si minus invenitur quam dictum, ut agere adversus venditorem possit, *d. l. 2. de action. empt.*

Verf. Hæc denique.

Quavis quæ de venditionis contractu traduntur, ad legata, donationes privilegia, & alia possint deservire, non tamen per omnia de contractibus ad ultimas voluntates, ac donationes procedit argumentum ut observat Pinel, in *l. 2. part. 3. cap. 2. num. 15. Stracch. de mercat. tit. de navib. part. 3. num. 6. & 12.*

SUMMARIUM.

- 1 Rex nequit inferiori domino talem conferre jurisdictionem, ut ab hoc non liceat vassallis provocare, aut per querelam regale subsidium implorare, & quare.
- 2 Ab Ecclesiasticis fungentibus temporali jurisdictione in Hispania, non ad superiorem Ecclesiasticam, sed ad Regem, seu ad Regia Prætoria provocatur.
- 3 Ampliatur, etsi uterque litigator consentiat.
- 4 Quo remedio utendum: si ille Ecclesiasticus appellationem non detulerit.
- 5 In omnibus se gerere debet ut laicus quoad temporalem jurisdictionem.
- 6 Sede vacante per Prælaturam, qui præerat jurisdictioni temporali, hæc per Magistratus sæculares Regis jussu exercetur.

7 Eccle

- 7 Ecclesiasticis ratione jurisdictionis temporalis, qua fungitur propriè, ac stricte vassallis Principis sæcularis censeatur, etsi aliàs illi non foret subditus, & num. 8.
- 9 Caput Romana, §. Debet de appell. in 6. intelligitur, & num. 10.
- 11 Omnis jurisdictione in Hispania sic ad Regem spectat, ut nulla sit populis, nisi ab illo concessa.
- 12 Populi quando, & quos Magistratus eligere possunt, & num. 13. & 19.
- 14 Deficiente successore, cui legitime regnum deservitur, electio Regis redit ad Magnates, & populum.
- 15 Mortuo Episcopo, sui Vicarii Generalis jurisdictione prorsus expirat.
- 16 Quid de Vicariis, seu Locumtenentibus Prætorum.
- 17 Quid de Magistratibus, quos Domini inferiores in propriis oppidis constituunt, cum hi decedunt.
- 18 Magistratibus unde salaria exhiberi debeant, & num. seq.
- 24 Rex ut omnis temporalis jurisdictionis absolutus dominus, de ea pro libito disponere valet.
- 25 Concessa per Principem inferiori jurisdictione cum mero & mixto imperio, an facultas cognoscendi de appellationibus intra territorium, translata censeatur.
- 26 A iudicibus ordinariis per populum electis appellatur ad Dominum ejus, & num. seqq.
- 29 Jus cognoscendi de appellationis causis eodem modo acquiritur, ac jurisdictione quoad primam instantiam.
- 30 Jurisdictionem cognoscendi de appellationibus per substitutos exercere possunt Domini inferiores.
- 31 A iudice delegato Domini inferioris ad quem appellabitur, & num. 34. & 37.
- 32 A iudice subdelegato ad quem appellatur.
- 33 Ab Episcopi Vicario ad quem appellandum.
- 35 A delegato an provocetur ad delegantem.
- 36 A Vicario, seu Locumtenente Prætoris non appellabatur ad ipsum.
- 38 Jure nostro Regio ad Regem licet, omisso medio provocare.
- 39 Quid de Jure Canonico.
- 40 Quid de jure communi.
- 41 Ad Legatum de latere appellatur, omisso medio.
- 42 Appellatio, omisso medio, ubi non D. de Faria Covar. Enucl.

licet, nec ex partium consensu constituitur.

- 43 Judex à quo tenetur semper deferre appellationi, omisso medio, & judex ad quem, remittere causam ad tribunal, ad quod appellari debet, & quid jure communi.
- 44 Verbum Curia, multipliciter usurpatur.
- 45 De Regiis Prætoris Castelle, eorumque institutione, remissivè.
- 46 De multis cognoscitur in Cancellariis Indiavum, de quibus in Hispania Prætoris cognoscere non licet.
- 47 Regia Hispania Prætoria cur Cancellaria nuncupentur, ac de Cancellarii dignitate.

CAPUT IV.

Ad Num. 1.

PRO hujus assertionis illustratione sufficiant prælibata *sup. cap. 1. n. 149. & 153.*

Ibi: Et ideo impossibile quidem erit.

Diximus *d. cap. 1. num. 106.* Leges Ordinamenti, quas hæc D. Covar. expendit, habentur in nova compilatione sic collocatae, *l. 1. tit. 1. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recop. l. 1. tit. 10. lib. 5.*

Ibi: Quapropter non poterit Rex.

Consulas laudatos *d. num. 153.* Ratio potissima resolutionis videtur; nam Princeps dum supremam suscipit potestatem, oneribus illi annexis astringitur, *l. 1. ibi: Et, & in eum, de constit. Princip. juncta communi interpretatione, l. Secundum naturam 10. de reg. jur.* Cumque nihil ita Principatui cohaereat; ut subditos protegere, *cap. Regum officium, 23. quest. 5. l. 2. ibi: Para ampararlos de fuerza: l. 6. tit. 1. p. 2.* ad quod Rex jure divino, naturali, ac positivo tenetur, Salgad. *de Reg. proteff. part. 1. prælund. 3. ex num. 2. Avil. in cap. Prætor. proam. verb. Regimiento, num. 2. Ceval. de cogn. per viam viol. gloss 5. num. 27.* quæ quidem protectio non versatur solum in depellendis hostium incursum, sed etiam in subveniendis subditis per injuriam potentium gravatis, *l. 2. tit. 10. p. 2.* hæc cum ita sint, nequitur

G 2 Prin